

Kvantna mehanika I

Spin V

Vid Agrež

23. maj 2008

Delca s spinoma $S_1 = 1$ in $S_2 = 1/2$ sta slopljena z anizotropno Heissenbergovo interakcijo $H = -J\mathbf{S}_1 \cdot \mathbf{S}_2 + hS_{1z}S_{2z}$. Poišči lastna stanja sistema tako, da obravnavaš h kot parameter motnje. Ta rezultat primerjaj s točnim izračunom.

$$|s m\rangle \begin{matrix} \frac{1}{2} & -\frac{1}{2} & \frac{1}{2} \\ \frac{3}{2} & -\frac{3}{2} & -\frac{1}{2} & \frac{1}{2} & \frac{3}{2} \end{matrix} \quad (1)$$

Prvo zračunajmo energije nezmotenega sistema $H_0 = -J\mathbf{S}_1 \cdot \mathbf{S}_2$. Upoštevamo:

$$S^2 = (\mathbf{S}_1 + \mathbf{S}_2)^2 = S_1^2 + 2\mathbf{S}_1 \cdot \mathbf{S}_2 + S_2^2 \quad (2)$$

$$\mathbf{S}_1 \cdot \mathbf{S}_2 = \frac{1}{2}(S^2 - S_1^2 - S_2^2) \quad (3)$$

$$H_0 = J\frac{1}{2}(S_1^2 + S_2^2 - S^2) \quad (4)$$

$$H_0|s m\rangle = E^0|s m\rangle \quad (5)$$

Tako zapišemo energije:

$$E^0 = \frac{J\hbar^2}{2}(S_1(S_1 + 1) + S_2(S_2 + 1) - S(S + 1)) \quad (6)$$

$$E^0 = \frac{J\hbar^2}{2}\left(\frac{11}{4} - S(S + 1)\right) \quad (7)$$

Za spin 1/2 dobimo:

$$E_{1/2}^0 = \frac{J\hbar^2}{2} \cdot 2 = J\hbar^2, \quad 2x \text{ deg.} \quad (8)$$

in za spin 3/2:

$$E_{3/2}^0 = \frac{J\hbar^2}{2} \cdot \left(-\frac{4}{4}\right) = -\frac{J\hbar^2}{2}, \quad 4x \text{ deg.} \quad (9)$$

S pomočjo Clebsch–Gordan koeficientov zapišemo produktno bazo za spina $S_1 = 1$ in $S_2 = 1/2$, kjer za lažjo pisavo upoštevamo:

$$|s m\rangle = |s_1 m_1\rangle |s_2 m_2\rangle = |m_1 m_2\rangle \quad (10)$$

$$|\frac{3}{2} \frac{3}{2}\rangle = |11\rangle|\frac{1}{2} \frac{1}{2}\rangle = |1 \frac{1}{2}\rangle \quad (11)$$

$$|\frac{3}{2} \frac{1}{2}\rangle = \frac{1}{\sqrt{3}}|1 - \frac{1}{2}\rangle + \sqrt{\frac{2}{3}}|0 \frac{1}{2}\rangle \quad (12)$$

$$|\frac{1}{2} \frac{1}{2}\rangle = \sqrt{\frac{2}{3}}|1 - \frac{1}{2}\rangle - \sqrt{\frac{1}{3}}|0 \frac{1}{2}\rangle \quad (13)$$

$$|\frac{3}{2} - \frac{1}{2}\rangle = \sqrt{\frac{2}{3}}|0 - \frac{1}{2}\rangle + \sqrt{\frac{1}{3}}|-1 \frac{1}{2}\rangle \quad (14)$$

$$|\frac{1}{2} - \frac{1}{2}\rangle = \sqrt{\frac{1}{3}}|0 - \frac{1}{2}\rangle - \sqrt{\frac{2}{3}}|-1 \frac{1}{2}\rangle \quad (15)$$

$$|\frac{3}{2} - \frac{3}{2}\rangle = |-1 - \frac{1}{2}\rangle \quad (16)$$

Motnja je $H' = hS_{z1}S_{z2}$. Element matrike, katere lastne vrednosti nam predstavljajo popravke k energijam nemotenega sistema, zapišemo:

$$\langle sm|H'|s' m'\rangle = \langle sm|hS_{z1}S_{z2}|s' m'\rangle \quad (17)$$

Pri tem uporabimo

$$S_z|sm\rangle = \hbar m|sm\rangle \quad (18)$$

in zvezo, ki smo jo izpeljali tudi na vajah:

$$\langle sm|H'|s' m'\rangle(m' - m)\hbar = 0 \quad (19)$$

Od tu vidimo, da morajo biti vsi matrični elementi, ki imajo različna m in m' enaki nič. Ostale pa poračunamo takole:

$$\langle \frac{3}{2} \frac{3}{2}|H'|\frac{3}{2} \frac{3}{2}\rangle = h\langle 1 \frac{1}{2}|S_{z1}S_{z2}|1 \frac{1}{2}\rangle = h\hbar 1 \hbar \frac{1}{2} = h\hbar^2 \frac{1}{2} \quad (20)$$

kjer smo upoštevali računali v produktni bazi. Za lažjo orientacijo v spodnjih matrikah pišemo celoten spin in njegovo projekcijo. Za spin $1/2$ je perturbacijska matrika:

$$h\hbar^2 \cdot \begin{bmatrix} & |\frac{1}{2} \frac{1}{2}\rangle & |\frac{1}{2} - \frac{1}{2}\rangle \\ |\frac{1}{2} \frac{1}{2}\rangle & -1/3 & 0 \\ |\frac{1}{2} - \frac{1}{2}\rangle & 0 & -1/3 \end{bmatrix} \quad (21)$$

Z lastnimi vrednostmi:

$$\varepsilon_{1,2} = -\frac{h\hbar^2}{3} \quad (22)$$

Popravljeni energiji:

$$E_{1,2} = E_{1/2}^0 + \varepsilon_{1,2} = \hbar^2(J - \frac{h}{3}), \quad 2x \text{ deg.} \quad (23)$$

Za spin $3/2$ je perturbacijska matrika:

$$h\hbar^2 \cdot \begin{bmatrix} & |\frac{3}{2} \frac{3}{2}\rangle & |\frac{3}{2} \frac{1}{2}\rangle & |\frac{3}{2} - \frac{1}{2}\rangle & |\frac{3}{2} - \frac{3}{2}\rangle \\ |\frac{3}{2} \frac{3}{2}\rangle & 1/2 & 0 & 0 & 0 \\ |\frac{3}{2} \frac{1}{2}\rangle & 0 & -1/6 & 0 & 0 \\ |\frac{3}{2} - \frac{1}{2}\rangle & 0 & 0 & -1/6 & 0 \\ |\frac{3}{2} - \frac{3}{2}\rangle & 0 & 0 & 0 & 1/2 \end{bmatrix} \quad (24)$$

Z lastnimi vrednostmi:

$$\varepsilon_{3,4} = \frac{h\hbar^2}{2} \quad \text{in} \quad \varepsilon_{5,6} = -\frac{h\hbar^2}{6} \quad (25)$$

Popravljenе energije:

$$E_{3,4} = E_{3/2}^0 + \varepsilon_{3,4} = \frac{\hbar^2}{2}(h - J), \quad 2x \text{ deg.} \quad (26)$$

$$E_{5,6} = E_{3/2}^0 + \varepsilon_{5,6} = -\frac{\hbar^2}{2}\left(J + \frac{h}{3}\right), \quad 2x \text{ deg.} \quad (27)$$

Pri točnem računu pa poiščemo lastne vrednosti matrike katere lastne vrednosti predstavljajo elementi:

$$\langle s m | H | s' m' \rangle = \langle s m | H_0 | s m \rangle + \langle s m | H' | s' m' \rangle \quad (28)$$

Tokrat zapišemo za vse spine skupaj.

$$\begin{bmatrix} |\frac{3}{2} \frac{3}{2}\rangle & |\frac{3}{2} \frac{1}{2}\rangle & |\frac{1}{2} \frac{1}{2}\rangle & |\frac{3}{2} -\frac{1}{2}\rangle & |\frac{1}{2} -\frac{1}{2}\rangle & |\frac{3}{2} -\frac{3}{2}\rangle \\ \frac{h\hbar^2}{2} - \frac{J\hbar^2}{2} & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & -\frac{h\hbar^2}{6} - \frac{J\hbar^2}{2} & -\frac{\sqrt{2}h\hbar^2}{6} & 0 & 0 & 0 \\ 0 & -\frac{\sqrt{2}h\hbar^2}{6} & -\frac{h\hbar^2}{3} + J\hbar^2 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & -\frac{h\hbar^2}{6} - \frac{J\hbar^2}{2} & \frac{\sqrt{2}h\hbar^2}{6} & 0 \\ 0 & 0 & 0 & \frac{\sqrt{2}h\hbar^2}{6} & -\frac{h\hbar^2}{3} + J\hbar^2 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & \frac{h\hbar^2}{2} - \frac{J\hbar^2}{2} \end{bmatrix} \quad (29)$$

Karakteristični polinom je tokrat:

$$\left(\frac{\hbar^2}{2}(h - J) - \lambda\right)^2 \left(\lambda^2 + \lambda\frac{\hbar^2}{2}(h - J) - \frac{J^2\hbar^4}{2}\right)^2 = 0 \quad (30)$$

Rešitve drugega oklepaja so

$$\lambda = \frac{1}{2} \left(\frac{\hbar^2}{2}(J - h) \pm \sqrt{\frac{\hbar^4}{4}(h - J)^2 + 2J^2\hbar^4} \right) \quad (31)$$

Tako dobimo energije:

$$E_{1,2} = \frac{\hbar^2}{4} \left((J - h) + \sqrt{(h - J)^2 + 8J^2} \right), \quad 2x \text{ deg.} \quad (32)$$

$$E_{3,4} = \frac{\hbar^2}{2}(h - J), \quad 2x \text{ deg.} \quad (33)$$

$$E_{5,6} = \frac{\hbar^2}{4} \left((J - h) - \sqrt{(h - J)^2 + 8J^2} \right), \quad 2x \text{ deg.} \quad (34)$$

Vidimo, da je točna vrednost energije $E_{3,4}$ enaka tisti dobljeni z perturbacijo. Preverimo še za ostala dva para energiji tako, da koren razvijemo okoli motnje do prvega reda:

$$\sqrt{(h - J)^2 + 8J^2} = 3J\sqrt{1 - \frac{2h}{9J} + \frac{h^2}{9J^2}} \approx 3J\left(1 - \frac{h}{9J}\right) = 3J - \frac{h}{3} \quad (35)$$

$$E_{1,2} \approx \frac{\hbar^2}{4} \left((J - h) + \left(3J - \frac{h}{3}\right) \right) = \hbar^2\left(J - \frac{h}{3}\right) \quad (36)$$

$$E_{5,6} \approx \frac{\hbar^2}{4} \left((J - h) - \left(3J - \frac{h}{3}\right) \right) = -\frac{\hbar^2}{2}\left(J + \frac{h}{3}\right) \quad (37)$$